

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

БАНКІВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Головною метою сучасної економічної політики України було і залишається створення потужної, ефективної, конкурентноздатної і соціально-орієнтованої національної економіки. При цьому засобами реалізації економічної стратегії є цілий комплекс форм та методів діяльності як всередині України, так і на міжнародному рівні. Суттєве значення в успішному досягненні поставлених цілей має підвищення ефективності діяльності банківського сектору в умовах інтеграційних процесів. Розгляду цієї проблематики був присвячений Українсько-німецький круглий стіл, проведений 13 лютого 2007 року. Участь в науковій дискусії взяли науковці Тернопільського національного економічного університету та економічного факультету Дрезденського технічного університету.

Відкриваючи роботу круглого столу, **проректор з навчальної роботи ТНЕУ, проф. Б. Луців** відзначив, що в умовах глобалізації банківська система отримує додаткове навантаження, оскільки тут сходяться всі фінансові артерії, від яких залежить наповнення економічних процесів необхідними фінансово-кредитними ресурсами. Під цим кутом зору постійної уваги та удосконалення вимагають питання активізації банківської системи України, оскільки незворотними є процеси її інтеграції у світову банківську систему.

Завідувач кафедри банківського менеджменту та обліку ТНЕУ проф. І. Гуцал зробив доповідь “Вітчизняна банківська система в контексті фінансової глобалізації”. При цьому було охарактеризовано сучасний стан та перспективи розвитку банківської системи з урахуванням стратегічних завдань економічного розвитку держави, напрями використання в цих цілях монетарної політики, вирішення проблем концентрації і капіталізації в банківській системі України з врахуванням угод “Базель I” і “Базель II”.

Особливий інтерес викликала доповідь **завідувача кафедрою міжнародної економіки Дрезденського технічного університету (ФРН) проф. У. Броля** на тему: “Ризик-менеджмент у банках”. Зокрема, було розглянуто діючу банківську модель як на рівні Федеративної Республіки Німеччина, так і на рівні Європейського Союзу. Особлива увага акцентувалась доповідачем на рамкових умовах, якими керуються банки при наданні інвестиційних кредитів, а також при банківському обслуговуванні процесу інвестування. Учасники круглого столу змогли побачити продемонстровані взаємозалежності між обтяженими ризиками капіталовкладеннями, наданими портфельними вкладеннями та процентними ставками. Окремо була зосереджена увага на торгово-промисловій політиці та платоспроможності учасників процесу, а також на важливих аспектах нівелювання потенційних ризиків в процесі банківської діяльності. Превентивна модель такого подолання розглядається у взаємозв’язку з термінами надання кредитів (коротко-, середньо- та довгострокові), а також з позиції рівня капіталізації банківської системи.

Доцент кафедри міжнародної економіки, фінансово-кредитних відносин та маркетингу ТНЕУ А. Фліссак виступив у дискусії з доповіддю “Банківський сектор в системі державного регулювання зовнішньої торгівлі”. Зокрема, в аспекті державної підтримки зовнішньоторговельної діяльності, на підставі аналізу світової практики, було аргументовано вагомість значення “агресивного розвитку експорту”. Так, в Японії, для досягнення цієї мети важливу роль відігравали такі інструменти валютно-кредитного регулювання, як дешеві кредити для розвитку виробництва сировини і комплектуючих, а також фінансування відповідної діяльності за ставками нижче

ринкових. Неодноразово використовувались також такі монетарні інструменти впливу на підтримку експортної експансії, як валютне регулювання через встановлення необхідних валютних курсів. Пріоритету нарощення експорту і завоювання нових сегментів на зовнішніх ринках як вагомого джерела збільшення приросту внутрішнього валового продукту підпорядковувалось певне утримання від “зміцнення” національної грошової одиниці.

Разом з тим, в Україні не завжди здійснені відповідні регуляторні дії на державному рівні дають необхідний результат і очікуваний ефект. Зокрема, викликають сумнів реалізовані рішення відповідних державних інституцій, причетних до використання інструментарію монетарної політики в частині “зміцнення” курсу гривні, які були здійснені у 2005 році. Наслідками такого “зміцнення” гривні стали певна втрата конкурентних переваг експорту в порівнянні з імпортом, а також відповідний негативний вплив на валютні резерви країни, і як наслідок, погіршення її платіжного балансу.

Темою доповіді **доцента кафедри банківського менеджменту та обліку ТНЕУ Ж. Довгань** була: “Необхідність запровадження системи ризик-менеджменту у вітчизняних банках”. Автором згруповано основні фактори, що визначають необхідність запровадження інтегрованої системи управління ризиками в банківській системі України, до яких слід віднести волатильність фінансових ризиків, періодичні кризи, посилення вимог регулюючих органів, необхідність удосконалення механізмів управління. При цьому аргументовано, що запровадження системи ризик-менеджменту дасть змогу вирішити такі завдання, як оптимізація прибутків і збитків, зменшення непередбачуваних збитків, пониження волатильності прибутку, оптимізація премії за ризик, що в кінцевому підсумку підвищить фінансову стійкість банків.

Особливу увагу звернуто на те, що в сучасних умовах більшість закордонних банків оцінюють ризики за методикою Value-at-Risk (VAR), яка базується на аналізі максимального відхилення від очікування, розрахованого з визначеним рівнем ймовірності. Перевагою даної методики є те, що вона дозволяє оцінювати не окремі, а сукупні ризики, а також враховувати фактори диверсифікації ризиків. Автором висловлено сподівання, що ризик-менеджмент, який базується на методиках VAR і RAROC в найближчій перспективі може стати дієвим інструментом в банківській системі України.

В дискусії взяв участь **дипломований економіст кафедри міжнародної економіки Дрезденського технічного університету (ФРН) Ш. Рудольф**, який зупинився на окремих питаннях оптимізації банківських ризиків при проведенні активної промислової політики, пов’язаної з портфельними інвестиціями.

Аспірант кафедри міжнародної економіки, фінансово-кредитних відносин та маркетингу ТНЕУ К. Фліссак приділив увагу темі “Вплив руху банківського капіталу на розвиток та глибину міжнародного кооперування в інвестиційному співробітництві ФРН”. Аналіз зазначеної сфери діяльності фінансово-банківської системи Німеччини упродовж 1989–2006 років свідчить про постійне перевищення вкладення капіталу банками ФРН за кордоном над обсягами вкладення капіталу іноземними банками в німецьку економіку. При цьому німецькі банки притримуються стратегії експансії капіталу на міжнародні ринки, переслідуючи мету посилення впливу на підтримку: *по-перше*, прямого інвестування німецькими підприємствами за кордоном; *по-друге*, надання сприяння іноземним компаніям у фінансово-кредит-

ному забезпеченні їх участі у міжнародному кооперуванні в сфері експортно-імпоротної діяльності. Крім того, суттєвим є переважання обсягів довгострокових закордонних вкладень німецьких банків порівняно з короткостроковими вкладеннями іноземного капіталу в економіку ФРН. Структура таких довгострокових вкладень, з огляду на їх інвестиційне спрямування та мотиваційне спрямування щодо залучення ширшого числа країн в сферу міжнародної кооперації, відрізняється по країнах вкладення за рівнем розвитку їх економік та входження до відповідних міжнародних інтеграційних угруповань. Така залежність повністю вписується в структуру основного навантаження на кооперовану експортно-імпорتنу діяльність

Аспірантка кафедри міжнародної економіки фінансово-кредитних відносин та маркетингу ТНЕУ А. Рожко взяла участь в дискусії виступом на тему: "Роль банків у фінансово-кредитному забезпеченні програм з відновлювальної енергетики у ФРН і Китаї". Успішність реалізації вказаних програм значною мірою залежить від ефективного фінансово-кредитного забезпечення. При цьому головними його джерелами розглядаються наступні кошти: а) передбачені у центральних бюджетах країн для фінансування відповідних програм; б) спеціальних фондів та міжнародних організацій, які надаються у вигляді безповоротних фінансових вкладень або у формі технічних кредитів; в) довгострокові банківські кредити. Найбільше значення має саме останнє джерело, так як відрізняється значно ширшими рамками з позиції обсягів надання та термінів використання.

З метою вироблення та впровадження відповідних механізмів кредитного і фінансового забезпечення програм розвитку відновлювальної енергетики в Україні доцільно враховувати діючі в цьому напрямі моделі як у високорозвинених країнах, так і в тих, що розвиваються. До перших належить ФРН, до других – Китай. Так, у ФРН в 2000 р. було створено Німецьке енергетичне агентство. В числі його основних завдань знаходяться, крім інших, питання ефективної взаємодії учасників програми з банківським сектором на предмет кредитного забезпечення, в тому числі, за рахунок стимулюючої процентної політики.

Керівник інтегрованої німецько- та україномовної програми двох дипломів з міжнародної економіки, що діє в Тернопільському національному економічному університеті, **др. В. Трілленберг** презентував учасникам круглого столу свою книгу "Україна сьогодні. Її грошова система у світових економічних та політичних зламах останнього століття", що вийшла у світ 2005 року в Берліні і написана німецькою мовою в рамках його роботи у Берлінському інституті світової економіки та політики. В ній проаналізовано економічні явища на території України протягом останніх сто років. Крім того, з позиції нумізматики та боністики простежено ілюстровану історію України у вигляді грошових документів: акцій, векселів, лотерейних білетів, облигацій, монет та банкнот.

Аспірант кафедри банківського менеджменту та обліку ТНЕУ А. Тимків висвітлює тему "Базель II: проблемні аспекти для української банківської системи". Автором було звернуто увагу на серйозні проблеми, що можуть виникнути для української банківської системи на різних етапах впровадження угоди "Базель II". До таких проблем слід віднести: а) вартість етапу підготовки до впровадження (модернізації інфраструктури банку) – в межах від 80 до 150 млн. євро; б) відсутність в українській банківській системі комплексної програми введення Угоди, внаслідок чого складається враження, що невідомо з чого починати і в якому напрямку рухатись,

яка з установ чи організацій повинна взяти на себе відповідальність за реалізацію та наслідки; в) необхідність забезпечення вимог щодо розкриття інформації та забезпечення максимальної прозорості діяльності банків; г) відкритим залишається питання капіталізації банківської системи України та нарощення активів.

У виступі **викладача кафедри банківського менеджменту та обліку ТНЕУ Т. Стечишин** акцентовано увагу на “Реаліях використання окремих фінансових інструментів банками України”. Серед низки проблем у сфері практики використання банками України фінансових інструментів, спрямованих на підвищення їх конкурентноздатності на ринку фінансових послуг, виділено зростання ступеню ризику, пов’язаного з наростаючою невизначеністю і швидкою мінливістю економічної ситуації в країні, що відбивається на інвестиційному ринку. Другою проблемою визначено збереження тенденції забезпечення цінними паперами у портфелях вітчизняних банків незначної частки їх доходів. Автором аргументовано необхідність спрямування банківських інвестицій на розвиток вітчизняного фондового ринку.

Викладач кафедри міжнародної економіки, фінансово-кредитних відносин та маркетингу ТНЕУ М. Порохняк зупинилась на питаннях “Впливу банківської системи на попередження торговельних протиріч у міжнародній торгівлі”. При цьому було зосереджено увагу на основних напрямках та можливостях використання експортного кредитування, спрямованого на попередження виникнення та врегулювання існуючих торговельних протиріч між країнами регіональних економічних блоків та третіми країнами.

Активну участь у дискусії взяли **магістри факультету банківського бізнесу ТНЕУ**, зокрема, продовжуючи дискусію з проблематики банківської діяльності в інтеграційних умовах **О. Москаленко** підняв таку важливу тему, як “Проблеми доларизації економіки України та шляхи її подолання”. На підставі аналізу стану доларизації української економіки ним зроблено висновок про парадоксальну ситуацію: із стабілізацією української економіки зростає рівень її доларизації. Однак такий стан може бути передумовою збільшення імовірності фінансових (банківських) криз, підвищується рівень втрати Національним банком України монетарних важелів управління, знижується ефективність фіскальної політики, зростає тінізація економіки України та ризиковість середовища, одночасно понижуються загальний рейтинг України на міжнародних ринках позичкових капіталів. Загальний висновок проблемного характеру: надмірна доларизація економіки формує бімонетарну систему, що значно розхитує економічні процеси в країні. На цій основі автором сформульовано ряд пропозицій, спрямованих на нівелювання існуючих негативних явищ на макрорівні.

Аналізу “Загальноекономічних проблем і факторів, що впливають на характер функціонування ринку банківських послуг в Україні” була присвячена доповідь **магістрантки Ю. Чорненької**. Виходячи з тенденцій розвитку вітчизняних банків за останні роки та виходячи з умов, що склалися сьогодні, запропоновані можливі напрямки їх подальшого розвитку для утримання гідних позицій на фінансовому ринку. Досліджуючи ринок банківських послуг України та зарубіжний досвід, доповідач зробила висновок про необхідність розвитку найперспективніших банківських послуг та активного впровадження найновіших технологічних розробок в сфері реалізації стратегій банківського обслуговування. Політика функціонування банків в умовах розвитку ринкових відносин має бути спрямована на організацію їх діяльності таким чином, щоб надавати як можна більший спектр різноманітних і конкурентноспромож-

них послуг як роздрібним, так і корпоративним клієнтам, забезпечуючи можливість розширеного відтворення й інтенсивного росту економіки.

Магістр І. Василюк звернув увагу присутніх на проблему питання незалежного статусу центрального банку як одного із визначальних факторів, що адекватно впливає на грошово-кредитну сферу. Незалежний статус Національного банку України загалом відповідає рекомендаціям Міжнародного валютного фонду. Водночас існують певні недоліки у законодавстві в контексті даного питання. У цьому ракурсі проаналізовано законодавство Європейського Союзу і запропоновано практичні кроки для посилення незалежності Національного банку України.

За результатами дискусії прийнято ряд рекомендацій. Зокрема, підтверджено необхідність продовження тісної співпраці між науковцями Тернопільського національного економічного університету та економічного факультету Дрезденського технічного університету в напрямі дослідження актуальних фінансово-економічних проблем на стадії активізації інтеграції України в світовий економічний простір. Рекомендовано зробити подібні круглі столи періодичними, а їх матеріали ширше використовувати у навчальному процесі. Крім того, визнано доцільним розширити матеріали виступів учасників дискусії та підготувати до друку наукові статті у фахових економічних виданнях.

Фліссак А. А.,

*доцент кафедри міжнародної економіки,
фінансово-кредитних
відносин та маркетингу THEU*

Довгань Ж. М.,

*доцент кафедри банківського
менеджменту та обліку THEU*